

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

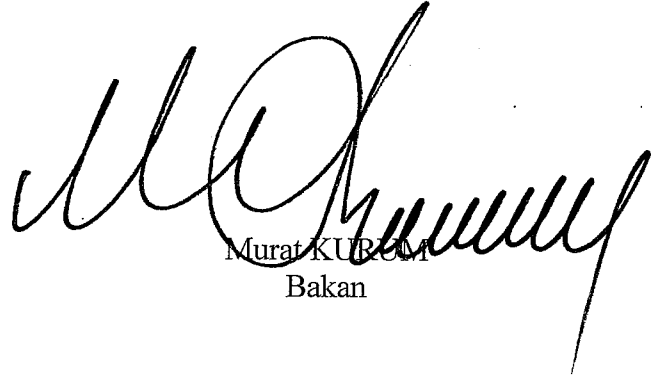
Sayı :30824082-610 - 536 7711
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

26 Aralık 2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURBAN
Bakan

EK:

- Liste (6 Adet, 8 Sayfa)
- Cevap Yazısı (107 Adet, 175 Sayfa)

DİYARBAKIR MİLLETVEKİLİ
SAYIN REMZİYE TOSUN'UN
TBMM 7/73012 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE AİT
SORULAR VE CEVABI

SORULAR

Diyarbakır'da Dicle Nehri kenarında bulunan ve tahıl ambarı olarak nitelendirilen Hevsel Bahçeleri, 2015'te UNESCO tarafından Dünya Mirası ilan edilmiştir. Dünya Miras listesine alınmasına rağmen Hevsel Bahçeleri ve çevresine ihtimam gösterilmemiş, listeye alınmasından bugüne tahribatlar devam etmiştir. Kentin ekoloji dernekleri ve meslek odaları Hevsel Bahçelerinde yaşanan tahribatlara dair 2022 yılı raporunu yayınlamıştır. Kayyım atanan belediyelerin Hevsel Bahçelerine yönelik rekreasyon alanı yaratma girişimlerinde bulunduğu, dolayısıyla dünya mirasım yok etme girişiminde olduğu açıklanmıştır. Bu tahribatlardan biri Dicle Nehrinin statüsünün dere statüsünde olmasıdır. Dicle Nehri'nin bir bölümünün 2013 yılında nehir statüsünden çıkarılarak dere statüsüne alınmasıyla birlikte Kıyıları Koruma Kanunu uygulanamaması bu tahribata sebep olmuştur. Şöyle ki Dicle Nehri'nin nehir statüsünden dere statüsüne alınması, kıyı kenar çizgisi belirlenememesine ve dolayısıyla kum ocakları veya yapılaşma gibi herhangi faaliyet ve müdahaleye açık olacağı anlamına gelmektedir. Bu nedenle 2013 yılından itibaren Dicle Nehri, dere statüsüne alınmasıyla mevzuat ve Kanuna göre korumasız bırakılmıştır. Söz konusu kum ocaklarının faaliyetleri, nehri içerisinde metrelerce derinlikte çukurlar oluşmasına ve nehre yüzmek için giren yurttaşların bu çukurlar sebebiyle yaşamım yitirmesine de neden olmuştur. Kum ocaklarının faaliyetlerine dair ve Dicle Nehri'nde yurttaşların yaşamım yitirmesine dair herhangi bir soruşturma veya inceleme basına yansımamıştır. Ayrıca kum ocaklarının nehir boyunca faaliyetleri, iş makinalarıyla nehrin tabanının kazılarak kum çekilmesi nehir yatağında yapının bozulmasına, su kirliliğine ve su canlılarının yaşam kalitesinin bozulmasına neden olmuştur.

Bunun yanı sıra Silvan Köprüsü ile On gözlü Köprü arasındaki alanda Kültürel Miras Etki Değerlendirme raporu alınmadan faaliyetler yapılmıştır. Raporda yer alan bilgilere göre; 4 kilometrelik bir hat boyunca kanal yapılarak alan tahrip edilmiş, beton ve taş istinat duvarları yapılmıştır. Ayrıca canlıların habitatları olan kumul ve sazlıklar yok edilmiş, nehir tabanı tahrip edilmiştir. Millet Bahçesi yapımı adı altında doğal bahçeler ve küçük üreticiler alandan çıkarılarak ağır iş makinalı çalışmalar yapılarak ağaçlar sökülümüş, yabancı ağaçlandırma ve çimlendirme yapılmıştır. Surların dibine beton dökülerek kentsel peyzaj uygulanmış, alanın otantikliği, özgünlüğü ve bütünlüğü tahrip edilmiştir. Dicle Nehri Arazi Islah Projesi adı altında yapılan kanal projesi ile nehir kıyı bandındaki bütün bitkiler yok edilmiş, UNESCO koruma alanında bulunan yüzlerce dönümde ağaç kesimi devam ettiği belirtilmiştir.

Hevsel Bahçelerinde endüstriyel tarım usulüyle mısır ekimi ve kimyasallara bağlı hibrit tohumlarla tarım yapılmaya başlanmıştır. Vahşi sulama ile mısır ve pamuk üretiminde kullanılan gübre ve zirai ilaçlar (insektisitler, fungusitler ve herbisitler) Dicle Nehir suyunun fiziksel ve kimyasal özelliklerinin değişmesine yol açtığı ve bu sebeple başta balıklar olmak üzere tüm sucul yaşamlar tehlike altında olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Dicle Nehir çevresindeki sanayi tesislerin atıkları, nehir kirliliğini artırırken alanın ekosistemine ciddi zararlar vermiştir.

Bu bağlamda;

1- Hevsel Bahçelerinin bulunduğu alanda rekreasyon çalışmaları, Dicle Nehir statüsünün dere statüsü olması, Silvan Köprüsü ile On gözlü Köprü arasındaki alanda Kültürel Miras Etki Değerlendirme raporu alınmadan faaliyetlerde bulunulması, endüstriyel tarım ağaç kesimi gibi müdahalelerin Hevsel Bahçelerini tahrip ettiği Bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir? Dünya Kültür Mirası listesinde bulunan Hevsel Bahçelerine gerekli özenin gösterilmemesinin sebebi nedir?

2- Silvan Köprüsü ile On gözlü Köprü arasındaki alanda Kültürel Miras Etki Değerlendirme raporu alınmadan faaliyetler yapıldığı doğru mudur? Bu faaliyetler çerçevesinde 4 kilometrelik bir hat boyunca kanal yapılarak alanın tahrip edildiği, beton ve taş istinat duvarları yapıldığı, kumul ve sazlıklar yok edildiği, yabancı ağaçlandırma ve çimlendirme yapıldığı, Dicle Nehri Arazi İslah Projesi adı altında yapılan kanal projesi ile nehir kıyı bandındaki bütün bitkiler yok edildiği ve UNESCO koruma alanında bulunan yüzlerce dönümde ağaçların kesildiğinden Bakanlığınız haberdar mıdır? Söz konusu tahribatlara ilişkin Bakanlığınız adım atacaktır mıdır?

3- Bakanlığınız Hevsel Bahçeleri, Dicle Nehri ve çevresinde yapılan her faaliyeti incelemekte ve denetlemekte midir?

4- Bakanlığınız 2015 yılından itibaren Hevsel Bahçeleri, Dicle Nehri ve çevresindeki alana ilişkin yaptığı çalışmalar nelerdir?

5- Bakanlığınızın Hevsel Bahçeleri, Dicle Nehri ve çevresindeki alana zarar veren faaliyetleri önlemeye yönelik çalışmaları nelerdir?

CEVAP

Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı'nın bir kısmını içeren 1098.5 ha'lık alan Bakanlığımızca "Özel Proje Alanı" olarak belirlenmiştir. Özel proje alanının içerisinde yer alan "Diyarbakır İli, Sur İlçesi, Dicle Vadisi Rekreatyon Alanı (Doğa Parkı) ve Ağaçlandırma Alanı I. Uygulama Etapı İmar Planı Değişikliği" (32 ha) Bakanlığımızca 2016 yılında onaylanmış ve anılan planlar kesinleşmiştir.

TMMOB Şehir Plancıları Odası tarafından, Diyarbakır İli, Sur İlçesi, Yukarı Kızıltaş Mahallesi sınırları içerisindeki Dicle Vadisi Rekreatyon Alanı (Doğa Parkı) ve Ağaçlandırma Alanı 1. Uygulama Etapına ilişkin 1/1.000 ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği ile dayanağı 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planının iptali talebiyle Bakanlığımız aleyhine açılan davada, Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinin 02/04/2019 gün ve E.2017/1227-K.2019/101 sayılı kararıyla "dava konusu işlemlerin iptaline" karar verilmiştir.

Ayrıca UNESCO Dünya Miras Listesine alınan alanda Bakanlığımızca hazırlanan Dicle Vadisi Master Plan ve Kentsel Tasarım Projesine yönelik çalışmalar taslak olarak kalmış olup, bu alana ilişkin herhangi onaylı bir çalışmamız bulunmamaktadır.

Akarsularımızın nehir tanımına giren kesimleri, Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin Ek Listesine göre belirlenmiş ve bu kısımlar 3621 sayılı Kıyı Kanunu kapsamına alınmıştır. Buna göre, Dicle Nehri ana kolunun Bismil İlçesi ile Türkiye-Suriye Irak sınırı arasındaki kesimi, Batman kolunun Sinan köy kavşağı ile Dicle Nehri ana kolu kavşağı arasındaki kesimi ve Botan kolunun Büyükdere (Hizan Deresi) kavşağı ile Dicle Nehri ana kolu kavşağı arasındaki kesimi dışında kalan kısımları, 3621 sayılı Kıyı Kanunu kapsamında kalmamaktadır.